
Kyrkomötet Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2012:6

Läro- och ordningsfrågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2012:43 med förslag att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att utreda Svenska kyrkans syn på läro- och ordningsfrågor. I betänkandet redovisas vad som gäller vid beslut i läro- och tillsynsfrågor. I våra överväganden framhåller vi att det för varje tid måste ske en tolkning av kyrkans tro, bekännelse och lära utan att detta, som i motionen, bestäms som en "lärouitvidgning". Vi ser inte behov av någon utredning i enlighet med vad som föreslås i motionen och anser därför att motionen ska avslås.

Till betänkandet finns fogat en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2012:43.

Motionens förslag

Motion 2012:43 av Dan Sarkar, Lärosynsutredning

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda Svenska kyrkans syn på läro- och ordningsfrågor.

Bakgrund

I inledningen till kyrkoordningen som helhet finns ett par skrivningar som tar upp sådant som rör läro- och ordningsfrågor. Där sägs att "kyrkoordningens bestämmelser [måste] stå i samklang med vad kyrkan tror, bekänner och lär". Samtidigt konstateras att "ett evangelisk lutherskt kyrkosamfund har stor frihet att utforma sin organisation utifrån vad som i varje tid bedöms som mest ändamålsenligt. Kyrkoordningen innehåller mycket som inte är nödvändigt för kyrkans sanna enhet, men när Svenska kyrkan har fastställt bestämmelser av olika slag måste de följas för att splittring ska motverkas även i fråga om det som kan utformas på olika sätt."

I inledningen till kyrkoordningens första avdelning om Svenska kyrkan som evangelisk-lutherskt trossamfund finns ett stycke som kortfattat behandlar arbetet med att i varje tid uttrycka kyrkans lära.

Kyrkans lära formuleras genom den teologiska reflektionen över vad tron och bekännelsen innebär. Det är en uppgift för enskilda kristna och kyrkan att i varje tid på nytt leva sig in i trons djup och klargöra dess innebörd. Läran uttrycks i trosbekännelser, i skrifter från kyrkans historia, i gudstjänstböcker och andra nutida dokument som kyrkan har bejakat. Varken trosbekännelserna eller läran är föremål för tro. De redovisar vad kyrkans övertygelse består i och utlägger

tron. I fortlöpande samtal med andra traditioner, i förkunnelsen och gudstjänsten fortsätter Svenska kyrkan att utlägga sin tro.

Beslut avseende läro- och ordningsfrågor

Det finns i kyrkoordningen särskilda bestämmelser om beslut i lärofrågor, 11 kap. 16–18 §§. Läronämnden ska alltid yttra sig innan kyrkomötet fattar beslut i ärenden som gäller

1. grundläggande bestämmelser om Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära,
2. att anta eller ändra Svenska kyrkans böcker
3. bestämmelser om gudstjänster, sakrament och övriga handlingar,
4. bestämmelser om kyrkans vigningstjänst, och
5. ekumeniska överenskommelser.

Läronämnden får också efter eget bestämmande yttra sig i lärofrågor i övrigt. Härtill gäller att biskoparna kan besluta att en särskild beslutsordning ska tillämpas om de finner att ett visst beslutsförslag som har lagts fram för kyrkomötet strider mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Om kyrkomötet bifaller ett förslag för vilket biskoparna har beslutat att en särskild beslutsordning ska gälla ska det förslaget tas upp på nytt vid kyrkomötets andra sammanträde året efter att val till kyrkomötet har ägt rum. Läronämnden ska då åter yttra sig och ärendet på nytt beredas i utskott innan kyrkomötet fattar ett slutligt beslut. Om kyrkomötet vid det slutliga beslutet bifaller ett förslag för vilket biskoparna har beslutat att den särskilda beslutordningen ska gälla måste minst tre fjärdedelar av de röstande bifalla förslaget för att det ska genomföras.

Härtill kan noteras att kyrkostyrelsen till årets kyrkomöte har lagt fram förslag till ändring i kyrkoordningen som också rör hanteringen av lärofrågor. I skrivelsen 2012:3 *Ändringar i kyrkoordningen m.m.* finns förslag till ett nytt kapitel 59 om Svenska kyrkans relationer till andra kyrkor och samfund. Där sägs i 11 § att kyrkostyrelsen inför beslut i teologiska och ekumeniska frågor av större vikt ska samråda med andra kyrkor inom Lutherska världsförbundet och med de kyrkor med vilka en särskild överenskommelse har ingåtts om ekumenisk samverkan.

Det som nu föreslås bli reglerat i kyrkoordningen ligger i linje med gällande praxis. Inför äktenskapsbeslutet vid 2009 års kyrkomöte hade Svenska kyrkan ett antal konsultationer inom Borgågemenskapen kring flera frågor på detta område: homosexualitet samt relationen mellan etik och ecklesiologi (vilken betydelse etisk oenighet har för kyrkogemenskap). Processen fortsatte efter Svenska kyrkans beslut med en konsultation om äktenskapet. Även andra partner har informerats kontinuerligt om processen i Svenska kyrkan. Svenska kyrkan har deltagit i diskussioner om äktenskap, familj och samlevnad, till exempel inom Lutherska Världsförbundet och Sveriges kristna råd. Ett annat aktuellt exempel är arbetet med förslaget till reviderad kyrkohandbok. I det sammanhanget har en ekumenisk konsultation om dopgudstjänsten ägt rum. Kyrkohandboksförslaget präglas också i sin helhet (liksom nu gällande kyrkohandbok) av Svenska kyrkans kontakter med andra kyrkor.

Det går inte att dra en skarp gräns mellan läro- och ordningsfrågor. Detta förhållande ligger bl.a. till grund för att Läronämnden efter eget bedömande får yttra sig över andra lärofrågor än beträffande dem där Läronämnden ska yttra sig enligt bestämmelserna i kyrkoordningen. Om man ändå tänker sig en uppdelning så gäller för beslut i ordningsfrågor som inte har läromässiga implikationer att beslut i regel fattas med vanliga majoritetsbeslut. För vissa frågor finns dock en

särskild beslutsordning angiven i 11 kap. 19 § i kyrkoordningen. Det gäller följande:

TU 2012:6

1. 11 kap. 16–19 §§ om lärofrågor och vissa bestämmelser i kyrkoordningen,
2. 29 kap. 2–4 §§ om kyrkotillhörighet,
3. 53 kap. om offentlighet för handlingar, och
4. 54 kap. om undantag från offentlighet för handlingar m.m.

Dessa bestämmelser kan ändras med minst tre fjärdedelsmajoritet vid ett tillfälle eller med enkel majoritet genom två likalydande beslut. Det andra beslutet ska fattas av ett nyvalt kyrkomöte.

Tillsyn avseende läro- och ordningsfrågor

Det finns i stor utsträckning likalydande bestämmelser i kyrkoordningens kapitel 30–32 om de åtgärder som ska eller kan göras från tillsynsorganens sida gentemot dem som har olika uppdrag inom kyrkans vinningstjänst. En biskop, präst eller diakon som har övergett Svenska kyrkans lära ska obehörigförklaras. I det fallet gäller prövningen enbart om någon har övergett Svenska kyrkans lära. Om detta bedöms vara fallet finns alltså ingen annan åtgärd än obehörigförklaring.

Det förhåller sig annorlunda med det som primärt kan sägas röra ordningsfrågor. Om man finner att någon har brutit mot sina vinningslöften på annat sätt än att övergett Svenska kyrkans lära får tillsynsorganet besluta om obehörighet eller, när det är fråga om diakoner och präster, vidta andra kyrkoordningsreglerade åtgärder, nämligen skriftlig erinran eller prövotid på tre år. I dessa fall blir det alltså fråga om att först pröva om det skett ett brott mot vinningslöftena och i andra hand om det är av den karaktären att någon särskild åtgärd bör vidtas. Därefter beslutas vilken åtgärd det blir fråga om.

Genom möjligheten till överklagande av domkapitlets beslut hos Svenska kyrkans överklagandenämnd kan skapas en viss praxis i fråga om hur olika slags brott mot vinningslöftena ska bedömas liksom i bedömningen av vad det innebär att överge Svenska kyrkans lära. I detta sammanhang kan också noteras att Överklagandenämnden, utöver att den har en sammansättning med särskild juridisk och teologisk kompetens, kan och har inhämtat yttranden vid sin beredning av olika ärenden. I ett par ärenden med särskilda läromässiga implikationer har yttranden begärts från Biskopsmötet.

Vinningslöftena

De löften som avges vid vinningen till ett uppdrag inom kyrkans vinningstjänst skiljer sig något mellan de olika uppdragen och har också genomgått vissa ändringar vid övergången från 1942 års kyrkohandbok till gällande vinningsordningar från år 1987. Detta noterades i kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte. Där pekades därför på vikten av att klargöra vilka löften den som prövas i ett tillsynsärende har avlagt vid sin vinning. Alla som vigts till ett uppdrag har, om än med lite olika formuleringar, förpliktat sig till kyrkans lära och ordning. Det torde inte ha ifrågasatts att den som har vigts före år 2000 är skyldig att följa gällande kyrkoordning.

Bestämmelserna i 1 kap. 1 § i kyrkoordningen – portalparagrafen – om Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära överensstämmer helt med det som gällde före kyrkoordningens tillkomst. I 1999 års kyrkoordningsskrivelse anförde Centralstyrelsen att det fanns behov av en fortsatt teologisk reflektion och läroutveckling med samtal om hur portalparagrafens olika lärodokument ska

uppfattas. ”Bl.a. behöver i ett sådant sammanhang belysas innebörden i den förpliktelse till kyrkans lära som ingår i vigningslöftena.”

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2012:43.

Det relativt breda och öppna utredningsuppdrag som finns i motionens att-sats måste enligt vår mening tolkas i ljuset av det som står i motionens motivtext. Motionären synes anse att det på de områden som han tar upp har skett stora förändringar de senaste åren.

Först talas om utvidgade läror och en ordning för en ”reviderad läroutvidgningsprocess”. Det är ett för oss främmande sätt att beskriva en nödvändig och ständigt pågående tolknings- och översättningsprocess. Vad kyrkans lära innebär och får för konsekvenser måste alltid vara föremål för reflektion och samtal inom kyrkan som tolkningsgemenskap. Det är detta som lyfts fram i det citat från inledningstexten till kyrkoordningens första avdelning som finns i början av bakgrundsteckningen. Det är inget nytt att man i varje tid behöver pröva och formulera vad tron och bekännelsen innebär. Det har skett och sker kontinuerligt genom t.ex. predikan, nya psalmer och nya gudstjänstordningar. Även vissa beslut i ordningsfrågor måste bygga på en förnyad reflektion över konsekvenserna av vår tro, bekännelse och lära. Vi menar att det leder fel om man som motionären har gjort beskriver allt detta som en utvidgning av läran.

Det finns gränser för vad som ryms inom kyrkans lära. De tidigare redovisade bestämmelserna i kyrkoordningen om formerna för kyrkomötets beslut i lärofrågor har en bakgrund i detta förhållande.

Tidigare har redovisats de föreslagna nya bestämmelserna i kyrkoordningen om ekumeniska samråd, vilka bygger på gällande praxis. Varje kyrka måste dock fatta sina egna beslut. Konsultation och information är inte underlag för konsensus utan uttryck för den världsvida kyrkans kontinuerliga och mångfaldiga lärobearbetning.

I motionen tas vidare upp det som sades från utskottets sida vid förra årets kyrkomöte om att bundenheten till kyrkans ordning måste gälla den vid en viss tid gällande ordningen. Motionären anser att det krävs ”motkrav” på kyrkan från den som har avgivit vigningslöften och som menar att det har skett sådana förändringar i kyrkans lära och ordning att löftena har fått en ny innebörd. Vilka ändringar som en enskild person menar har sådana konsekvenser torde i hög grad vara subjektivt betingat. Det kan med fog hävdas att Svenska kyrkan i stor utsträckning har tagit hänsyn till enskildas samvetsbestämda övertygelser när olika beslut har fattats. Vi ser det inte som möjligt att införa någon reglering på detta område. I stor utsträckning gäller det pastorala frågor som ska hanteras på ett annat sätt. Samtidigt bör sägas att det naturligtvis kan uppstå situationer när en enskild finner att han eller hon inte längre kan stå kvar i sitt uppdrag.

Det sägs vidare i motionen att ordningsfrågor kan väga tyngre än lärofrågor vid tillsynen över dem som har uppdrag inom kyrkans vinningstjänst. Bestämmelserna på detta område har redovisats i bakgrundstexten. De innebär att domkapitlets utrymme för att pröva olika åtgärder är betydligt större när det är fråga om att ha brutit mot Svenska kyrkans ordning än när det är fråga om att ha övergett Svenska kyrkans lära. I det sistnämnda fallet ska en obehörighetsförklaring ske.

Bedömningen i motionen av tyngden hos läro- respektive ordningsfrågor kan botten i att det finns olika uppfattningar i frågan om vad det innebär att ha

övergivit Svenska kyrkans lära. Den frågeställningen har en koppling till det som Centralstyrelsen anförde vid kyrkoordningens tillkomst om behovet av en fortsatt teologisk reflektion och läroutveckling med samtal om hur portalparagrafens olika lärodokument ska uppfattas och om innebörden i den förpliktelse till kyrkans lära som ingår i vagningslöftena. Ett fortsatt arbete på detta område ska enligt vår uppfattning inte ske i form av en utredning. Det behövs samtal på ett bredare plan inom kyrkan men även ett kvalificerat teologiskt arbete som stöd för detta.

Mot bakgrund av det som vi här har anført anser vi att motion 2012:43 ska avslås.

Uppsala den 27 september 2012

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Sven Kragh, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Sven Kragh, ordförande, Margareta Carlenius, Göte Karlsson, Irene Gustafsson, Rolf Forslin, Kerstin Björk, Staffan Holmgren, Suzanne Fredborg, Ingrid Borgström, Lars-Ivar Ericson, Hans Olof Andrén, Mattias Rosenquist, Bertil Olsson, Karin Långström Vinge och Eric Muhl.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ronny Hansson, Jan Johansson, Roine Olsson, Christina Blomqvist, Sven Kerst, Inger Lif, Lennart Kjellin, Niklas Grahn, Maria Falk, Rune Wallmyr, Emma Thorén, Torbjörn Lindahl och Bertil Murray.

Biskop Tuulikki Koivunen Bylund har deltagit i utskottets överläggningar.

Särskild mening av ersättare

Utskottet skriver i den näst sista meningen i sina överväganden:

”Det behövs samtal på ett bredare plan inom kyrkan men även ett kvalificerat teologiskt arbete som stöd för detta.” Man syftar här på ”behovet av en fortsatt teologisk reflektion och läroutveckling med samtal om hur portalparagrafens olika lärodokument ska uppfattas och om innebörden i den förpliktelse till kyrkans lära som ingår i vagningslöftena.”

När utskottets önskan på denna punkt uppfylls har motionärens önskemål enligt min mening åtminstone delvis tillmötesgått, något som jag noterar med tillfredsställelse.

Dock kan jag inte instämma i det resonemang som leder fram till utskottets konstaterande. Utskottet skriver: ”Det kan med fog hävdas att Svenska kyrkan i stor utsträckning har tagit hänsyn till enskildas samvetsbestämda övertygelser när olika beslut har fattats.” De som drabbats av sanktioner på skilda sätt torde inte hålla med om utskottets beskrivning. Tvärtom finns det i dag en stigande oro över att Svenska kyrkan snabbt avlägsnar sig från t.ex. det som var den absoluta utgångspunkten när beslutet i äktenskapsfrågan togs, att det finns två ståndpunkter som båda är förenliga med Svenska kyrkans tro och lära.

Frågan om äktenskapsbeslutet är aktuell eftersom utskottet valt att referera till detta och i sin bakgrundsteckning hävdar:

”Det som nu föreslås bli reglerat i kyrkoordningen ligger i linje med gällande praxis.” Man syftar här på förslaget (skrivelse 2012:3) om Ändringar i kyrkoordningen m.m. Där föreslås i 11 § ”att kyrkostyrelsen inför beslut i teologiska och

ekumeniska frågor av större vikt ska samråda med andra kyrkor inom Lutherska världsförbundet och med de kyrkor med vilka en särskild överenskommelse har ingåtts om ekumenisk samverkan.” Hela det följande stycket, formulerat av ekumeniska sekretariatet kan med sina exempel ses som ett försvarstal för den ekumeniska (miss)hanteringen inför beslutet i äktenskapsfrågan.

Utskottet ger tyvärr i sin bakgrundsteckning prov på det som brukar kallas ”segrarnas historia”. Men det finns också en annan historia, åtkomlig för var och en som går tillbaka till källorna. Att beslutet inte togs i stor enighet utan tvärtom under djupgående splittring och att de ekumeniska kontakterna missköttes är uppenbart vid en läsning bl.a. av läronämndens behandling av frågan.

Läronämnden skriver i sitt yttrande 2009:12y:

Ur perspektivet kyrkans lärobildningsprocess hade det varit önskvärt att församlingarna varit delaktiga i högre grad och den dubbla ansvarslinjen kunnat komma till tydligt uttryck. Biskopsmötets och Läronämndens synpunkter och överväganden borde ha kunnat utnyttjas bättre. Vidare hade en mer djupgående ekumenisk konsultationsprocess kunnat genomföras i bilaterala kontakter, med internationella partners och inom Sveriges kristna råd, vilket också det hade varit bättre (jfr motionerna 2009:26, 28, 95).

Reservation 1 underskriven av bl.a. fyra biskopar går längre i sin kritik:

Ett arbete har under stor tidspress påbörjats. [...] Det har hitintills inte heller skett på ett ekumeniskt och inomkyrkligt ansvarsfullt sätt. Det ekumeniska samråd som vi är förpliktade till har endast kunnat ske i begränsad utsträckning.

Reservation 3 med delvis andra biskopar som undertecknare uttrycker saken på likartat sätt:

De förpliktande kyrkogemenskap som vi ingår i har visserligen informerats, men inte getts möjlighet att bidra till ett samtal i sakfrågorna. Ingen möjlighet har getts att pröva deras synpunkter. I första hand berörda är kyrkogemenskaperna med Svenska Missionskyrkan, Metodistkyrkan, Lutherska Världsförbundet, Borgå-gemenskapen och Evangeliska kyrkan i Tyskland. Bristen på dialog och gemensamt samtal är allvarlig och bryter enligt vår uppfattning mot andan i de ekumeniska avtal om kyrkogemenskap som vi ingått.

Med detta förbehåll till utskottets betänkande ger jag mitt stöd till utskottets önskan om samtal på ett bredare plan och om ett kvalificerat teologiskt arbete som stöd.

Bertil Murray